

Bedömning tillsammans med elever

"Att våga misslyckas"

Författare: Linda Pettersson

Projekt: Forskningscirklar 2025/26

Datum: juni 2026

Bedömning tillsammans med elever: Att våga misslyckas

Under forskningscirkeln "bedömning tillsammans med elever" har jag som speciallärare fördjupat mig i fenomenet återkoppling. Jag har undersökt hur jag kan utveckla min undervisning för att mina elever ska ges möjlighet att få syn på och reflektera över kvalitet i resonemang och lösningar av matematiska problem. I denna text vill jag dela med mig av mina reflektioner från detta arbete.

Min bakgrund

Jag är speciallärare med lång erfarenhet av formativ undervisning och återkoppling. Jag har haft förmånen att få undervisa elever som inte passar in i den traditionella undervisningen. Min egen utveckling till speciallärare började som elevassistent i den dåvarande träningsskolan för elever med svårigheter inom autismspektrat. Jag utbildade mig till ämneslärare i matematik och naturvetenskap och därefter började jag ganska omgående arbeta med elever med liknande svårigheter men i grundskolan. Under handledning av psykologer utvecklade vi effektiva undervisningsmetoder med hjälp av tillämpad beteendeanalys. Jag lärde mig att utforma specialdesignad undervisning för enskilda elever genom att analysera konsekvensen av mitt beteende, det vill säga min lektionsdesign. Jag utvecklade förståelse för att det är mitt ansvar att ändra undervisningen tills dess att den är framgångsrik för min elev.

Idag är jag legitimerad speciallärare och möter huvudsakligen elever med mindre utmanande inlärningssvårigheter. Jag undervisar elever i behov av särskilt stöd i matematik åk 6–9 i grupper av cirka 6 elever. Min undervisning måste ständigt formas om i mötet med mina elever. Den viktigaste faktorn i min undervisning är att hitta och hantera elevers proximala utvecklingsnivå och anpassa kravnivån så att varje elev får möjlighet att växa i sitt lärande och i tron på sin egen förmåga att lära. Under forskningscirkelns gång blev ofta frågorna fler än svaren. I vilken utsträckning får mina elever möjlighet att se sin kunskapsutveckling? Hur skapar jag motivation för dem att göra om och

utveckla kvalitén sina lösningar? Hur får jag eleverna att förstå att ett tillfälligt misslyckande är något positivt för det ger möjlighet till lärande?

Beskrivning av det elevnära arbetet i forskningscirkeln

När forskningscirkeln inleds blir jag genast inspirerad av att testa olika metoder för självbedömning. De elever som blir arbetets målgrupp i cirkeln går alla i årskurs 9. Jag börjar med att "kasta ut" ett självskattningsformulär kring talförståelse. Då detta är något jag normalt inte använder mig av i min undervisning speglade resultatet inte deras förmågor utan snarare deras tro på sin förmåga. Jag hade för avsikt att de skulle göra samma skattning i slutet av varje vecka i syfte att de skulle få syn på sin egen utveckling. Men formuläret var illa genomtänkt och jag hade svårt att se hur det skulle gynna mina elever då målet var att de skulle ges möjlighet att utveckla förmågan att se olika kvalitéer i sitt kunnande.

I slutet av samma arbetsområde testade jag att göra en rättningsmall där eleverna själva kunde rätta sitt prov. Detta har jag provat tidigare år och det fungerar som direkt återkoppling vid enklare "rätt och fel" uppgifter men även här gav det inte tillräcklig återkoppling för att eleverna skulle kunna se kvalité i det egna arbetet. Det gav däremot diskussioner i elevgruppen kring vad som gör att vissa uppgifter är svårare än andra och att de själva inte alltid förstod hur de löst uppgiften.

Till nästa arbetsområde valde jag, med inspiration från min cirkeldeltagare, Martina, som undervisar i svenska, att arbeta fram uppgiftsspecifika bedömningsmatriser. Här blev det ännu viktigare och svårare att hitta bra uppgifter. Vilka förmågor vill jag att elever ska utveckla med uppgiften? På vilka sätt går det att lösa uppgifter? Här testade jag först en uppgift med mina elever för att sedan bygga uppgiftsspecifika bedömningsmatriser utifrån elevernas olika redovisade lösningar. Dessa bedömningsmatriser var mycket populära hos vissa elever som framgångsrikt kunde arbeta med dessa på egen hand, men de gav inte tillräckligt stöd för alla.

Reflektion efter första och andra arbetsområdet

För att sätta i gång elevernas tro på sin egen förmåga brukar jag börja med att traggla något litet som eleven snabbt kan bli bra på. Det är en framgångsfaktor att eleverna får känna att de kan lära sig matematik. Jag fick nu en känsla av att jag kanske måste tänka på ett liknande sätt när det gäller förmågan att se olika

kvalité i muntliga och skriftliga förmågor. Så vi börjar med rätt eller fel för att sedan fördjupa oss. Tydlig redovisning eller otydlig? Svarat på hela frågan eller kommit halvvägs?

Timing är en avgörande faktor vid återkoppling i min undervisning. Fördelen med att ha få elever är möjlighet till direkt muntlig återkoppling och det är mina elever vana vid. De får explicit undervisning: vi gör tillsammans, de testar själva, vi tittar på olika lösningsförslag direkt. De övar vidare med liknande uppgifter på egen hand eller i grupp. Mina elever är inte vana vid fördröjd återkoppling och jag brukar sällan ge skriftlig återkoppling. Under arbetet med forskningscirkeln insåg jag att min förmåga att ge växande återkoppling skriftligt inte alls motsvarar den nivån som den muntliga stöttningen jag ger. När jag ger direkt återkoppling använder jag det visuella och det muntliga på ett kompletterande sätt. Jag visar tydligt hur uppgiften kan lösas samtidigt som jag möter och hanterar den oro, frustration och besvikelse som eleven upplever. Jag måste ibland visa tydligt varför deras lösning inte fungerar när svaret är orimligt. Jag visar på brister samtidigt måste jag övertyga dem om att jag tror på dem och är stolt över det arbete som de lägger ner och att det kommer gå bättre nästa gång de försöker.

Inför tredje arbetsområdet tog jag inspiration från cirkeldeltagare Sofia som arbetade med kontrastering och vår cirkelledare Astrids ord om att börja med något litet.

Jag introducerade veckodiagnoser varje torsdag med tre uppgifter från veckans mål. Utifrån elevernas resultat valde jag ut en uppgift att kontrastera, dvs jag skrev tre olika lösningsförslag på samma uppgift med inspiration från deras egna lösningar. På måndagen efter startade vi med att titta på och diskutera de kontrasterade lösningarna, jag uppmanade dem att skriva återkoppling till lösningarna. I detta arbete slog det mig att mina elever inte alls är vana vid att få skriftlig återkoppling och då blir det ju inte lätt att ge det till någon. Så vecka två fick de skriftlig återkoppling på sin veckodiagnos från mig och de fick sedan ge skriftliga kommentarer till de olika lösningarna. När jag studerade min återkoppling tillsammans med deltagarna i forskningscirkeln såg jag hur fattiga de var på innehåll, eleverna klagade också på min skriftliga återkoppling. För att öva denna förmåga behöver det göras kontinuerligt och samtidigt behöver jag utveckla min förmåga att ge återkoppling i skrift. "Så bra att du såg att alla måtten i uppgiften behöver ha samma enhet", "Är svaret rimligt?" och "Här visar du tydligt hur du tänkt!" Bekräftelse på att de är på rätt väg och påminnelse för dem att reflektera över hur de redovisat sitt arbete.

Avslutande reflektioner

Mina elever har en känsla för vad som är kvalité i undervisning. När min undervisning träffar rätt i den proximala utvecklingsnivån och jag ger tillräckligt med stöd, scaffolding, arbetar de flitigt. Vid de tillfällen när undervisningen hamnar fel eller om jag tar bort stödstrukturerna för snabbt märks det direkt i klassrummet. Om eleverna slutar arbeta är det en tydlig återkoppling till mig. Genom arbetet i forskningscirkeln har jag fått upp ögonen för att det finns en tydlig skillnad mellan förmågan att resonera muntligt eller skriftligt. I en muntlig diskussion blir eleverna mycket modigare och kommer mycket längre i sina resonemang än om de behöver skriva ner dem på papper. Att skriva på whiteboard är en framgångsfaktor för mina elever när de arbetar med matematiska problem. Att hitta lämpliga problem är en utmaning i sig.

Elevernas skriftliga redovisningar har utvecklats från att i början av året endast skrivit svar på uppgifter till att deras redovisningar blir lättare att följa och några elever testat även mer effektiva sätt att lösa uppgifter. Eleverna ställer större krav på min undervisning och de vill testa svårare uppgifter och problem än grupper som jag tidigare arbetat med. När de tror de förstått något önskar de ofta få "ta det på tavlan" dvs visa för sina kamrater och mig hur de löser en uppgift. Då uppstår en naturlig återkoppling från gruppen och jag kan observera hur de stöttar och ifrågasätter varandra, jag ingriper vid behov.

Jag har fördjupat min förståelse för vad som kännetecknar kvalité i redovisning i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Det handlar om att synliggöra deras tankar och varsamt ge dem återkoppling på dessa. Att initialt använda variabler och visa dem ekvationslösningar som eleverna inte förstår är inte en väg framåt för mina elever. Grundläggande kvalité handlar om hur eleverna kan redovisa sina tankegångar. Att eleverna vågar prova eller gissa och fundera på om svaret är rimligt. Hur de kan ta sig an matematiska problem och vågar misslyckas och sedan prova igen. Först sedan, när de vågar, blir de motiverade till att lära sig mer, kan elever urskilja kvalité och ge återkoppling.

Under året har eleverna utvecklat förmåga att urskilja kvalité i olika redovisningar av matematikproblem. De kräver att få veta hur och varför man löser uppgiften på ett visst sätt. En återkommande diskussion är ekvationslösningar, varför använder jag en viss metod på tavlan? Vad är meningen med att använda "bokstäver" i matematiken? Begrepp som "stökig

redovisning" och en "redovisning som går att följa" börjar användas. En stökig redovisning är bättre än ingen alls. Redovisningar som först skrivs på mini whiteboard och sedan renskrivs på papper om det behövs.

För mig har forskningscirkeln varit den perfekta fortbildningen. Jag har fått tips och idéer från litteratur och cirkeldeltagare. När vi vågar ta oss an saker som vi inte kan, provar, "misslyckas" och försöker igen på ett nytt sätt lär vi oss nya saker. Det gäller både mig som lärare och mina elever. Cirkelarbetet har gett mig redskap för att utveckla min undervisningsanalys. Jag har fått fördjupa mig i det som intresserat mig, dela mina tankar och resonera med likasinnade, där vi tillsammans gjort varsitt projekt utifrån våra förutsättningar. Jag deltar gärna i fler forskningscirklar.